

to 4.5.2017

Kolmas kantelu eduskunnan oikeusasiamiehelle aikuisten perusopetuksen opetussuunnitelman perusteista

Kantelija: Jouni Luukkainen

puheenjohtaja, Pääkaupunkiseudun ateistit ry [www.ateistit.fi]
Wallininkuja 2 C 53, 00530 HELSINKI
045 2129 763; jouni.luukkainen@helsinki.fi

Viranomainen, jonka menettelyä arvostelen: Opetushallitus.

Toimenpide, jota pidän virheellisenä: Opetushallitus antoi 4.5.2015 velvoittavana noudatettavan määräyksen 19/011/2015 aikuisten perusopetuksen järjestäjille laatia liitteenä olleen asiakirjan *Aikuisten perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2015* mukaiset paikalliset opetussuunnitelmat käyttöön otettaviksi 1.8.2016.

Tämä määräys sisälsi seuraavan ilmaisun: ”Opetuksen järjestäjät eivät voi jättää noudattamatta tätä määräystä tai poiketa siitä.”

Opetushallitus antoi 25.2.2016 velvoittavana noudatettavan, 1.3.2016 voimaan tulleen määräyksen 3/011/2016 *Muutos aikuisten perusopetuksen opetussuunnitelman perusteisiin 2015* aikuisten perusopetuksen järjestäjille tehdä liitteenä olleen asiakirjan *Aikuisten perusopetuksen perusteiden 2015 luvut 5.4 ja 5.5 korjattuina määräyksen 3/011/2016 mukaan* mukaiset muutokset 1.8.2016 käyttöön otettavaan opetussuunnitelmaan.

Virheellisyys sisältyy seuraavaan kahteen toimenpiteeseen.

Itse perusteasiakirja viittaa perusopetuslain 35 a §:ään *Kasvatuskeskustelu* lakiviitteessä 36 ja käsittelee kasvatuskeskusteluja luvussa 5.4 *Kasvatuskeskustelut ja kurinpidollisten keinojen käyttö*, kun taas korjattu luku 5.4 *Kurinpidollisten keinojen käyttö* ei sovelle 35 a §:ää lainkaan.

Huomautus. Tein samasta aihepiiristä kantelun 7.4.2017. Sain 24.4.2017 sähköpostitse tiedokseni siihen 20.4.2017 annetun vastauksen (EOAK/2579/2017). En ollut vastaukseen tyytyväinen. Ymmärsin kuitenkin, että kantelusani oli puutteita. Siksi tein 24.4.2017 uuden, paremmin harkitun kantelun tästä samasta aihepiiristä. Nyt kantelen aihepiiristä kolmannen kerran, sillä sain tietää 25.2.2016 tehdystä muutoksesta tänään klo 15.00. Nyt yritän tehdä kantelun klo 16.30 mennessä, sillä tänään tulee kuluneeksi tasan kaksi vuotta määräyksen 4.5.2015 antamisesta.

Näihin kaikkiin kanteluihin on liitteenä yhdistyksemme Pääkaupunkiseudun ateistit ry:n esitys opetus- ja kulttuuriministeriölle oppivelvollisuusiän ylittäneiden perusopetusta koskevan perusopetuslain 46 §:n muuttamisesta yhdenvertaisuuden ja uskonnonvapauden tähden (7.4.2017, täydennykset 16.4.2017 ja 24.4.2017).

Teen neljännen kantelun, kunhan uudesta perusteasiakirjasta on määrätty ja se on tullut tietooni.

Miksi kuvaamani toiminta on mielestäni virheellistä? Aikuisten perusopetuksen sääntely on toteutettu seuraavalla tavalla. Perusopetuslain (628/1998) 1 §:n *Soveltamisala* 3 momentin mukaan muille kuin oppivelvollisille järjestettävästä perusopetuksesta säädetään 46 §:ssä. Itse 46 §:n *Muiden kuin oppivelvollisten opetus* ensimmäisen virkkeen mukaan muille kuin oppivelvollisille annettavasta perusopetuksesta on soveltuvin osin voimassa, mitä 2 §:ssä, 3 §:n 1 ja 2 momentissa, 9 §:n 1 momentissa, 10—15, 18—22 ja 29 §:ssä, 30 §:n 1 momentissa sekä 35, 37, 38 ja 40—44 §:ssä säädetään. Tämän *sovellettavien säännösten luettelon* jälkeen pykälässä on omat säännöksensä. Sekä 1 §:n 3 momentti että 46 § ovat voimassa alkuperäisinä.

Aikuisten perusopetuksen kasvaneen tarpeen tähden tämän opetuksen rakenne uudistetaan 1.1.2018. Silloin voimaan tulevalla lailla 1507/2016 muutetaan nämä molemmat säännökset. Muutetun 1 §:n 3 momentin mukaan oppivelvollisuusiän ylittäneille järjestettävästä perusopetuksesta säädetään 46 §:ssä. Muutetun 46 §:n *Oppivelvollisuusiän ylittäneiden perusopetus* ensimmäisen virkkeen mukaan oppivelvollisuusiän ylittäneiden perusopetukseen sovelletaan, mitä 2 §:ssä, 3 §:n 1 ja 2 momentissa, 9 §:n 1 momentissa, 10, 12—15, 18—22 ja 29 §:ssä, 30 §:n 1 momentissa sekä 35, 37, 38 ja 40—44 §:ssä säädetään. Jälleen tämän sovellettavien säännösten luettelon jälkeen pykälässä on omat säännöksensä. Luettelosta on sen ainoana muutoksena poistettu 11 § *Opetuksen sisältö*, koska 11 §:n sisältö on muutettuna siirretty näihin 46 §:n omiin säännöksiin.

Perusopetuslakiin lailla 1267/2013 lisätty kasvatustieteiden tutkimusta koskeva 35 a § ei ole 46 §:n sovellettavien säännösten luettelossa. Sen puolesta sitä ei saa soveltaa aikuisten perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa, vaan soveltaminen vaatisi, että 35 a § olisi lisätty 46 §:ään laissa 1267/2013. Kuitenkin pykälää on 4.5.2015 määrättyssä perusteasiakirjassa sovellettu. Tämä on virheellistä.

Toisella tavalla ajatellen voitaisiin väittää, että 35 a §:ää pitää nimenomaan soveltaa uutena säännöksenä. Mutta silloin 25.2.2016 määrätty perusteasiakirjan korjaus on virheellinen, sillä se ei 35 a §:ää sovelleta.

Ei voi olla niin, että sekä alkuperäinen perusteasiakirja että sen korjaus olisivat molemmat 35 a §:n osalta virheettömiä. Jompaan kumpaan liittyvä määräys on virheellinen.

Myönnän, että 25.2.2016 määrätty perusteiden korjaus 1.8.2016 käyttöön otettaviin paikallisiin opetussuunnitelmiin on kai se lopullinen määräys, josta ainoastaan saisin kannella, enkä 4.5.2015 annetusta määräyksestä. En kuitenkaan ehdi korjata yllä olevaa.

Virheellisyys on siinä, että 35 a § on jätetty soveltamatta. Miksi vain sitä; miksi ei jokaista muutakin perusopetuslain säännöstä, joka ei sisälly sovellettavien säännösten luetteloon?

Mutta sellaista lainsäädännön eli tarkemmin sanoen 46 §:n sovellettavien säännösten luettelon vajautta eli epätäydellisyyttä ei voi hyväksyä.

Opetushallitus on kenties harjoittanut harkittua omavaltaisuutta ja ratkaissut asian katsomalla 35 a §:n sisältöä, kun se on poistanut tyystin viittaukset kasvatustieteiden uudessa perusasiakirjassaan. Saman ratkaisun huomasi oikeaksi laatiessani yhdistyksemme esitystä 46 §:n muuttamisesta; 35 a § pitää jättää pois sovellettavien säännösten luettelosta. Poisjättäminen näkyy silti vasta, kun sovellettavien säännösten luettelo on täydennetty.

Mutta jos 35 a §:n saa jättää noin vain soveltamatta aikuisten perusopetuksessa, eikö silloin voitaisi sanoa, että jokainen muukin uusi säännös perusopetuslaissa voitaisiin jättää soveltamatta tässä opetuksessa? Siitä koituisi kuitenkin suuri vaara opetuksen järjestäjien ja opiskelijoiden oikeusturvalle.

Kuitenkin luettelon tulisi olla sekä ristiriidaton että täydellinen, jotta kustakin perusopetuslain muusta säännöksestä kuin 46 §:stä itsestään voitaisiin yksiselitteisesti sanoa, tuleeko sitä soveltaa aikuisten perusopetukseen vai ei.

On myös otettava huomioon, että sovellettavien säännösten luettelon päivittämättä jättäminen on haitallista yhdistyksellemme ajaessamme yhdenvertaisuuden ja uskonnonvapauden tähden oppivelvollisuusiän ylittäneiden perusopetuksen alaikäisille opiskelijoille täyttä puhe- ja päätösvaltaa opiskelijaan koskevista asioista, sellaista kuin on lukion ja ammatillisen peruskoulutuksen jopa vuotta nuoremmilla opiskelijoilla. Kuinka voisimme esittää vaatimuksemme yksityiskohtaisesti, jos ei ole edes yksiselitteistä tietoa, mitä perusopetuslain säännöksiä aikuisten perusopetukseen sovelletaan?

Kuitenkin luettelo olisi helppo täsmentää, kuten yhdistyksemme esityksessä 46 §:n muuttamisesta on perustellen tehtykin. Sen jälkeen luettelon säännöksiin oli esityksessämme mahdollista viitata lisäämällä luettelon perään ilmaisu ”kuitenkin niin, että” ja tämän jälkeen kuhunkin asianomaiseen luettelon säännökseen viittaus, että siinä tarkoitettulla huoltajan tahdonilmaisella tarkoitetaan opiskelijan tahdonilmaisua.

En pidä myöskään oikeusasiamiehen ratkaisutehtävää helppona sovellettavien säännösten luettelon ristiriitaisuuden ja epätäydellisyyden tähden. Ratkaisutehtävä saattaisi olla mahdoton. Mutta sitäkin varten luettelo olisi täsmennettävä. Täsmennys varmaankin toteutettaisiin uusien aikuisten perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden tulkintojen mukaisena. Se myös poistaisi näiden kanteluideni tarpeen.

Toivon oikeusasiamiehen tekävän seuraavaa: Oikeusasiamiehen olisi tutkittava, onko Opetushallituksen 25.2.2016 määräämä kasvatustieteiden

koskevan 35 a §:n soveltamatta jättäminen lain vastaista mielivaltaisuutta.

Oikeusasiamiehen olisi lisäksi tai äskeisen sijasta esitettävä opetus- ja kulttuuriministeriön harkittavaksi perusopetuslain 46 §:n alun sovellettavien säännösten luettelon täsmentämistä.

Oikeusasiamies voisi esittää täyden puhevallan myöntämistä opiskelijalle.

Allekirjoitus (kynästä): Matematiikan dosentti Jouni Luukkainen

Lähetetty sähköpostitse oikeusasiamiehelle ja tiedoksi sekä Opetushallitukselle että opetus- ja kulttuuriministeriölle